

## Dunai térség-koncepciók a múltban és a jelenben

**Hardi Tamás<sup>1</sup>**

Az utóbbi időben felerősödött az érdeklődés a Duna és a Duna térség, mint fejlesztési együttműködési tér iránt. A néha kissé romantikusan értelmezett „dunaiság” mögé több kezdeményezés, dunai területeket tömörítő szervezet és program is felsorakozott. Az Európai Unió 2009-ben kezdeményezte egy Duna stratégia elkészítését, amely egy általános fejlesztési dokumentum. A stratégia által lefedett fejlesztési tér hatalmas, 1 081 964 km<sup>2</sup> kiterjedésű, s 116 millió lakost számlál. A programtér lényegében a Duna vízgyűjtőjére épül, de nagyobb kiterjedésű annál.

Az ilyen típusú nagytérségek működésének eredményét, sikerét nagymértékben befolyásolják a belső regionális jellemzők (STOCCHIERO 2010). Dangerfield szerint a Nordic régió eredményességének hátterében a hatékony működési modellen kívül az áll, hogy a térség viszonylag homogén területeket ölel fel, jó irányítással, erős civil társadalommal, magas szociális- és gazdasági egységességgel és erős együttműködési hagyományokkal, valamint közös érdekeltségekkel (DANGERFIELD 2010). Mindeközben a Fekete-tengeri Gazdasági Együttműködést inkább a heterogenitás, a gyenge, deficites államszervezetek, a gyenge civil társadalom, s az eltérő részvételi érdekeltség jellemzi, aminek következtében ez a szervezet korántsem mondható erősnek.

Ebből kiindulva a nagyrégió eredményességének egyik kulcseleme a földrajzi lehatárolása, a lehatárolt térség belső jellemzői, múltbeli egysége, együttműködési hagyományai. Mindemellett fontos megtalálni azokat a közös érdekeltségeket, amelyek valamennyi résztvevőt az aktív részvételre buzdítják, s nem utolsó sorban a közös identitást, azt a szimbólumot, amelyhez valamennyi résztvevő kötődik.

A Duna esetében a szimbólum adott: a nemzeteket összekötő folyó romantikus képe mindannyiunk számára az első, ami a folyó neve hallatán megjelenik, de a közösség érzése ezen a romantikus teórián túl véget is ér. A Duna vízgyűjtője is, a folyó völgye is Európán belül egy rendkívül heterogén térség, politikai, társadalmi, kulturális, etnikai, gazdasági stb. szempontból, mindemellett számos, élő geopolitikai ellentéttel néz szembe. Az együttműködés hagyománya a térség egészére nem, legfeljebb egyes régiók, országok között mutatható ki. Tehát a makro-régiókról szóló fórum vezető professzorának ismervei alapján minden adott ahhoz (DANGERFIELD 2010), hogy a nagytérségben ne legyen erős az együttműködés.

Mégis, talán találhatók olyan elemek, amelyek elősegítik ezt a konvergenciát, mi az együttműködést szükségesnek látjuk. Közös érdekeltség nélkül az érintett államok jelenlegi és múltbeli ellentétei erősebbek, mint az együttműködési szándékok. Melyek lehetnek ezek a közös érdekeltségek? A Duna-völgyben viszonylag egyszerű ezeket definiálni, mert a folyó, a szállítási

---

<sup>1</sup> Egyetemi docens, Széchenyi István Egyetem, Győr.

irányok, az ökológiai, vízügyi kérdések ezeket körvonalazzák, de ide tartoznak a folyó mentén kialakult ipari és rurális térségek Dunával kapcsolatos problémái is. A nagytérségre már sokkal nehezebb megtalálni azokat az érdekeltségeket, amelyek valamennyi szereplő együttműködési vágyát (a politikai szlogeneken túl) felkelthetik. Erre esélyt adhat a klímaváltozás hatásainak kezelése. Ennél a problémánál már releváns területi egység a vízgyűjtő térsége, amely így megvalósítja az érintett országok problémaközösségét.

Témánkat tehát két megközelítésben kell párhuzamosan tárgyalni, két problémára kell választ adni:

1. A jelenlegi, a Duna stratégia számára lehatárolt terület alkalmas-e arra, hogy széles körű, fejlesztési célú együttműködést valósítsanak meg a résztvevő szereplők? Illetve: ez a területi lehatárolás milyen típusú együttműködés számára kínál alkalmas földrajzi keretet?
2. Másrészt: egy intenzív gazdasági-fejlesztési együttműködés számára milyen földrajzi terület tudnánk kijelölni, ahol a megoldandó közös problémák felülírják a geopolitikai, etnikai ellentéteket?

Mindenképpen értenünk kell, hogy jelenleg a Duna térség szempontjából egy olyan történelmi pillanat jött el, amikor a vízgyűjtő államainak döntő része azonos politikai, gazdasági, ideológiai térhez tartozik, s ez talán elősegítheti a Dunának, mint fejlesztési forrásnak a közös hasznosítását. Európa nagy, fejlődési tengelyei jelenleg a térség nyugati és középső részét érintik, ott alakulnak ki azok a térszerkezeti elemek, amelyek a térséget a kontinens fejlett részéhez kapcsolják (RECHNITZER 1998). Azonban ha áttekintjük azokat az ábrákat, amelyek Európa gazdasági térszerkezeti rendszerét felvázolták az elmúlt két évtizedben (SZABÓ 2009), csak Van der Meer „Vörös polipja” nyújtja ki egyik csápját a Duna folyó mentén, nagyjából Belgrádig (VAN DER MEER 1998).

A Duna az utóbbi két évszázadban valóban rendelkezett politikai és gazdasági térszervező erővel, viszont tekintettel kell lenni arra, hogy egyetlen más európai folyóhoz és vízgyűjtő területhez sem kapcsolódik annyi eltérő politikai, geopolitikai koncepció, eszmei tartalom, mint a Dunához (HAJDÚ 2002). Hajdú, Telekit idézi, miszerint Teleki 1933-ban, Donauraum c. előadásában (és írásában) kijelenti, hogy nem létezik egységes dunai kultúrterület, utoljára a térség a neolitikumban volt egységes, míg dunai integrációt csak a Donaumonarchie jelentett (TELEKI é.n.). Tegyük hozzá, a jelenlegi Duna térség egészére az sem terjedt ki. Mindenképpen látható, hogy a dunai térség meghatározása egyben politikai törekvéseket is kiszolgált, ezért ezek használata még ma is kényes kérdéseket vethet fel.

### **1. A Duna-vízgyűjtő és a Duna politikai földrajzi megosztottsága**

Térségünkben nehéz olyan nagy regionális egységet találni, amelynek vitathatatlan természetföldrajzi alapjai vannak. Sem Közép-Európa, sem a Balkán, sem a Kárpát-medence fogalma nem határolható le pontosan. A Duna-térséggel kapcsolatban gyakran halljuk a Duna-vízgyűjtő, Duna-medence, Duna-völgy, Dunatáj kifejezéseket. Ezek közül a *Duna-vízgyűjtő* egy konkrétan lehatárolható területi egység, amelyet a vízválasztók fognak körbe. Ezzel szemben a

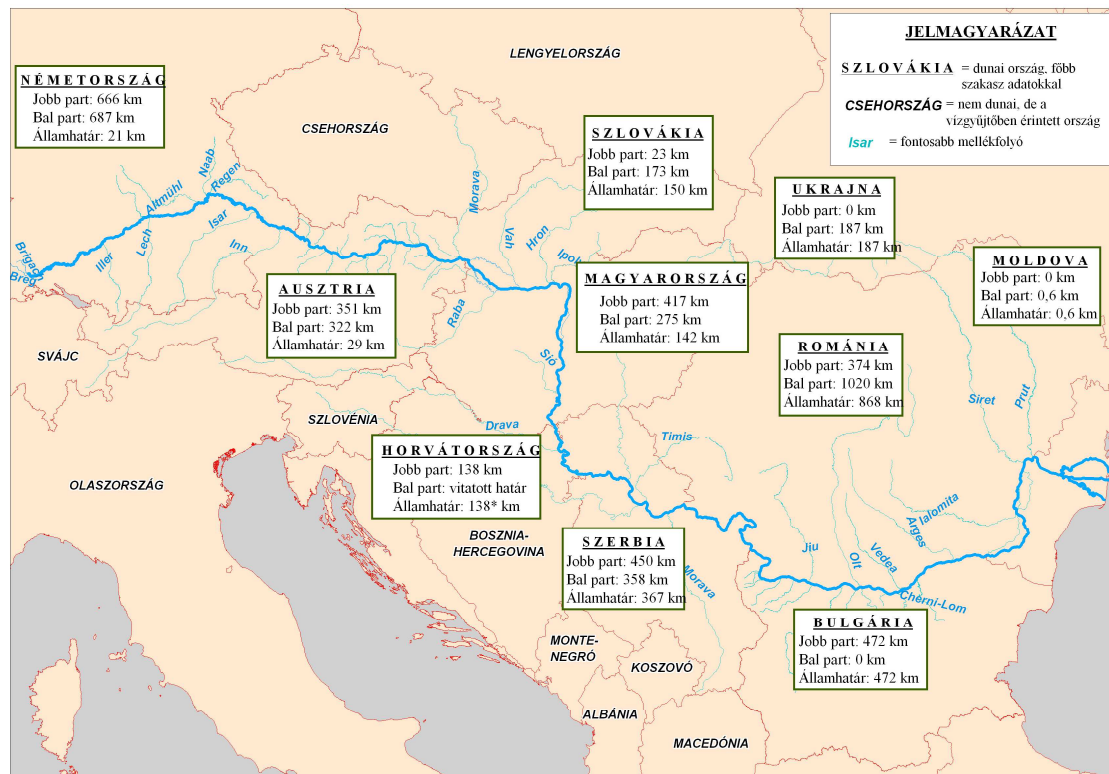
többi kifejezés földrajzi tartalma nincs egyértelműen meghatározva, a Duna-medence és Dunatáj fogalma kulturális és politikai tartalmat is hordoz. A vízgyűjtő pontos kiterjedésére több adat is fellelhető. Az ICPDR szerint a Duna esetében ez 801.463 km<sup>2</sup> területet jelent (1. ábra), mintegy 82 millió fős lakossággal, tehát kisebbet, mint a Duna stratégia számára megalkotott „Duna térség”.



**1. ábra: A Duna stratégia területe és a vízgyűjtő viszonya, a vízgyűjtőben érintett államok (MNG= Montenegro; KO= Koszovó)**  
(Szerkesztette: HARDI T.)

A Duna-vízgyűjtő egyik legfontosabb jellemzője, hogy politikailag a világ legmegosztottabb folyóvízi vízgyűjtője. Ma már (Jugoszlávia és Csehszlovákia, valamint a Szovjetunió felbomlása miatt) 20 állam található a térségben (2. ábra) (RECHNITZER 2008).

Területi értelemben (3. ábra) a legnagyobb részesedéssel Románia rendelkezik (28%), amelyet Magyarország követ (12%), majd Szerbia, Montenegro és Koszovó együttes részesedése következik (11%). Az ábra még Szerbia–Montenegro létezésének időszakában készült (2006 előtt). Kis-Jugoszlávia szétesése miatt mára Ausztria birtokolja a harmadik legnagyobb részt a vízgyűjtőből (10%).



**2. ábra: A Duna vízgyűjtő országai. (Kilométer adatok a Nemzetközi Duna Bizottság adatai alapján [2004].)**

(Szerkesztette: HARDI T.)

A népesség megoszlása hasonló a területi részesedésekhez (3. ábra). Ugyanazok az államok (Románia, Magyarország és Szerbia) vezetnek a rangsort. Némi eltérés ugyanakkor felfedezhető. Pl. Németország a 7%-os területi részesedés mellett a népességből 11%-kal veszi ki a részét, miközben Bulgária esetében 6% területhez csak 4% népesség tartozik. Hasonló eltérés látható Ukrajna, Moldova és Románia esetében is. Ezek az adatok is jól mutatják a vízgyűjtő azon alapvető jellegzetességét, miszerint az északnyugati része lényegesen sűrűbben lakott, mint a délkeleti.

Ha a folyóból való teljes részesedést vizsgáljuk, egyértelmű Románia fölénye: 1075 km hosszban érinti a Duna főága az országot (ehhez még hozzászámíthatjuk a terebélyes ágrendszerrel, amely Dobrudzsa és a Duna-delta vidékén található, és sok száz kilométer folyóvizet tesz ki.) Magyarország csupán az ötödik helyre kerül, míg Ausztria csak a hatodik leghosszabb szakasszal rendelkezik a tíz Duna parti állam közül.

Mindebből következik, hogy a folyószakaszok, s a vízgyűjtő területéből való részesedés alapján az alsó szakasz államai lényegesen nagyobb jelentőséggel bírnak, mint a felső szakaszéi (különösen, ha a hajózható szakaszt tekintjük).



**3. ábra: A vízgyűjtő területének és népességének megoszlása az egyes államok között (a kis részesedéssel rendelkező államok nélkül)**

ICPDR 2005 szerkesztette: HARDI T.

## 2. A Duna mint határfolyó

Az eddigiekben is láthattuk, hogy a folyó felső szakasza inkább az államok, területi egységek gerincét alkotja, míg középső szakaszától kezd határfolyóvá válni. Különösen így van ez, ha történelmi térképre pillantunk. A felső és középső szakaszon, az államokon belüli régió/megye/land területek határát sem alkotta a folyó, sőt azok gerinceként magához vonzotta a központokat, ahol már jelentősége a hajózás és a gazdasági élet szempontjából elég erős volt (pl. Linz, Győr, Komárom, Esztergom). Elsőként a Kisalföldre kiérve alkotott megyehatárt a történelmi Pozsony vármegye, illetve Moson és Győr vármegyék között. Nyilván a sok ágra szakadó Duna nehéz átjárhatósága hathatott így a megyehatárok futására. Győr alatt Komárom és Esztergom vármegyék ismét kétparti megyék voltak, dunai központtal, hasonlóan Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye északi részéhez. A folyó határ szerepe megjelenik Hont vármegyénél, de

igazából Pest alatt kezdődik, ahonnan lefelé végig megyehatárt, majd a Száva torkolatától államhatárt alkotott a folyó, lényegében a torkolatig. Az államhatár szerep tartósan a Berlini Kongresszuson dőlt meg, amikor Dobrudzsa jelentős része Romániához került, amely terület 1913-ban a második Balkán-háború lezárásával tovább bővült (Dél-Dobrudzsa). Napjainkban ez utóbbi terület ismét Bulgáriához tartozik. Ma is Európa egyik legrégebben fennálló államhatára a 470 kilométeres bolgár-román határ. Ilyen formában Duna, mint határfolyó 1878 előtt a Kiliai-ágon számított 2922 kilométeres hosszából 1203 kilométer hosszban alkotta a Monarchia és Törökország (valamint Besszarábia/Oroszország) határát. Dobrudzsa Romániához csatolásával a déli szakaszon is keletkezett egy 374 kilométeres államon belüli szakasz, míg a középső szakaszon a történelmi Magyarország és Jugoszlávia szétesésével a 20. század elején, illetve végén keletkeztek új dunai határok ((cseh)szlovák-osztrák, illetve (cseh)szlovák-magyar, szerb-horvát és szerb-román szakaszok (ez utóbbi kibővült)). Összességében a Duna hosszának közel a fele (1197 km) alkot ma is államhatárt két ország között. A tartós államhatár helyzet alakította ki az érdekes egymással szemben álló várospárokat az Al-Dunán. Belgrádtól megfigyelhető ez a jelenség, de igazi kifejlődése a bolgár-román határon következett be, ahol szinte minden városnak megvan a másik oldali párja (HARDI 2002; 2007; SÄGEÄTA 2004). Ezek történelmi szerepe a védelem, s nem az együttműködés volt. A dunai határ meglehetősen erős elválasztó funkciót töltött be, s ma is jelentős mértékben megnehezíti a kommunikációt (ez alól csak az egyetlen híddal összekötött Giurgiu–Rusze várospár a kivétel (WAACK 1996)).<sup>1</sup>

### 3. A Duna-térség egység?

Az unió alkotta egység mellett utalnunk kell arra, hogy a térség politikai értelemben napjainkban érte el a széttagoltság legmagasabb fokát, Jugoszlávia, Csehszlovákia és a Szovjetunió szétesésével. A mai értelemben vett Duna-térség, a Duna-vízgyűjtő jelentős része lényegében soha nem került egyetlen politikai alakulat keretei közé. A birodalmak megszűntével egyre kisebb államok, politikai területi egységek jöttek létre.

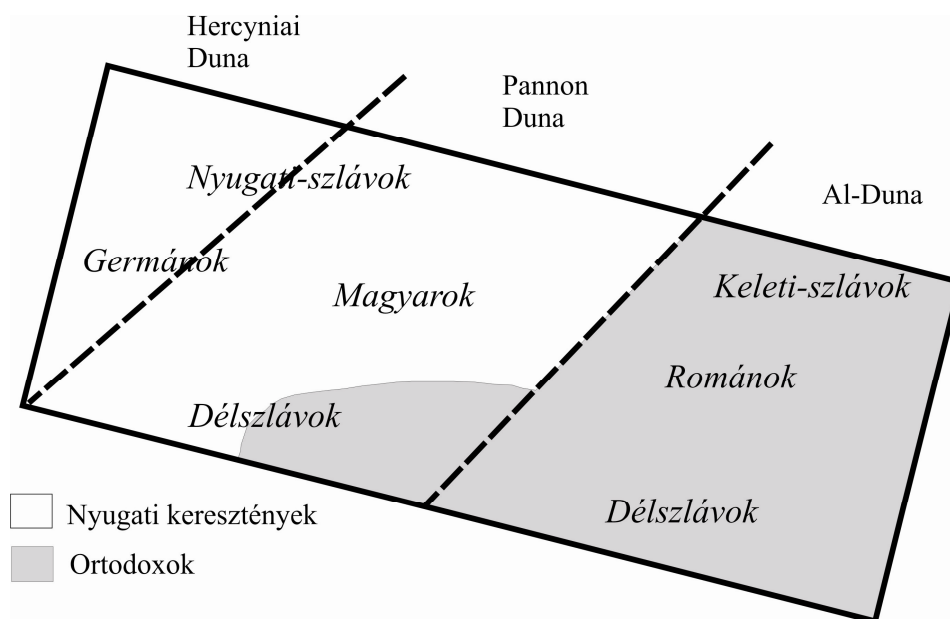
A történelmi tapasztalatok azt mutatják, hogy a folyó, mint gazdasági fejlődési tengely akkor töltötte be szerepét, amikor nagy gazdasági tereket kötött össze: így volt ez az Osztrák-Magyar Monarchia időszakában, de a folyóvízi szállításra és a Duna által biztosított ipari vízre alapozva iparosodtak Közép-Európa és a Balkán Duna menti vidéki terei is a 20. század második felében. A Duna a szovjet nyersanyagellátásra alapozva vonzotta magához a nehézipari, energetikai és vegyipari beruházások egész sorát Komáromtól Galati-ig (ENYEDI 1978; DRAGOI ET AL. 2006).

Ki kell emelnünk ugyanakkor, hogy a látszólagos közös tér mellett a szuverén államok kapcsolata nem minden esetben rendezett, a Duna térség számos belső kisebb-nagyobb, szunnyadó vagy aktív geopolitikai problémával küzd. Gondolni kell itt a volt jugoszláv tagállamok közötti feszültségekre, Koszovó és Bosznia-Hercegovina jövőjére, de nem elhanyagolható

<sup>1</sup> A tanulmány írásakor (2010) már épül a román–bolgár Duna-szakasz második hídja Calafat és Vidin között.

probléma Moldova szegénysége, s szakadár területének, Transznyisztriának a sorsa sem, s Ukrajna belsőfeszültségei is az érintett térséget terhelik. De például gazdasági-szállítási stratégiai ellentétek léteznek Románia és Bulgária között is, nem beszélve a magyar-szlovák ellentétekről. Ezek az ellentétek felülírhatják az együttműködési szándékot, legalábbis akadályozhatnak fejlesztéseket.

Ha Duna térség kulturális, társadalmi megosztottságát vizsgáljuk, akkor Európa hármas tagozódása mellett állunk ki. A fejlett nyugati mellett Európa keleti felét (Oroszország centrumtárságát) is mint gazdasági, kulturális és hatalmi központot tételezve fel, s a két központ hatósugara között Közép-Európa, mint egy átmeneti övezet jelenik meg. (Ez a térfelfogás más megvilágításba helyezi azt az elterjedt véleményt, miszerint a Duna „rossz irányba” folyik, Európa gazdasági peremvidéke felé. Ezzel szemben a folyó alsó szakasza és torkolatvidéke Európa egyik legintenzívebb geopolitikai zónáját, térszerkezeti csomópontját jelenti, ahol nagyhatalmak, illetve gazdasági centrumok szállítási útvonalai metszik egymást.) Így a Duna térséget is lényegében három nagy kulturális alrégióra oszthatjuk fel, amelynek hatásait tapasztalhatjuk gazdasági-társadalmi elemzéseink térmegosztásai során is. GAUTHEY, J.-M. (2008) a térség alrégióit hercyniai, pannóniai és al-dunai szakaszokként említi (4. ábra).



**4. ábra: A Duna térség alrégiói, népei**  
Gauthey 2008. alapján szerkesztette: HARDI T.

#### 4. Összegzés

A bevezetőben feltett első kérdésünkre azt válaszolhatjuk, hogy a jelenleg a Duna stratégia számára lehatárolt térség egy politikai együttműködés tere lehet. A Duna-térség, mint láttuk, egy, a vízgyűjtő természetföldrajzi kereteit alapul vevő transznacionális tervezési keret lehet. Látni kell, hogy az együttműködéshez szükséges közös érdekelttség és identitás nehezen biztosítható ezen a

területi szinten, így a nagytérség szervezési elve egyértelműen politikai. Ennek megfelelően nagy súly helyeződik a résztvevő államok együttműködési hajlandóságára, érdekelttségére. Második, bevezetőben feltett kérdésünkkel kapcsolatban úgy tűnik, a szűkebb Duna-völgy az a földrajzi egység, amelyre a dunai identitás, és számos közös gazdasági érdekelttség vonatkozik. A folyó, mint gazdasági, fejlesztő tényező is ebben a zónában jelent/jelenik meg, tehát itt van tartalma a dunai együttműködésnek. Nem véletlen, hogy a Duna stratégia előkészítése során, a bottom-up tervezési metodikát követve a bevont szereplők is elsősorban erre a területi kategóriára vonatkoztatták projektötleteiket.

Ismereteink birtokában leszögezhetjük, hogy a teljes Duna mentére kiterjedő együttműködés lényegében a 19. századi gazdasági növekedés kapcsán létezett, s a folyó szállítási útvonalára alapozódott, s ott és akkor valósított meg egy közös dunai identitást. A „nagytérségi” együttműködés nem valósult meg a nemzeti vetélkedés és a nagyhatalmi akarat következtében, s egyéb gazdasági hajtóerők hiányában. A folyó menti gazdasági együttműködés igazából a gazdagabb államok gazdasági érdekelttségei miatt következett be. Napjainkban is látnunk kell egy ellentmondást: a „dunaiság” lényege, kimondva- kimondatlanul ma is elsősorban a közép-európai térséghez, azon belül Németország és az egykori Osztrák–Magyar Monarchia területéhez kötődik. Ugyanakkor a folyó, különösen a hajózható szakasz közel fele Romániához tartozik, s a déli szakasz vízgyűjtő területi részesedése is nagyobb, mint a középső és felső szakaszé. (Hozzá kell azonban tennünk, hogy az első világháború előtti határok szerint a történelmi Magyarország területére 953 km Duna szakasz esett, szinte kilométerre pontosan ekkora volt a román részesedés is (ha a Szulinai-ágon számítjuk a folyamkilométereket)).

Az egyes országok életében, gazdasági fejlődésében lényegesen nagyobb szerepet játszott a Duna a középső és felső szakaszán, mint a délin. A felső és középső szakaszokon alakultak ki azok a népességtömörülések, amelyek nemzeti központi szerepüknél, tömegüknél fogva súlyt adtak a „dunaiságnak”, hiszen Ausztria, Magyarország, Szerbia és Szlovákia nemzeti felvirágzásának nyújtottak helyszínt. Az alsó szakasz nemzeteinek fejlődésében nem játszott a folyó ekkora szerepet (bár Bulgária esetében a nemzeti függetlenségért vívott harc – Hristo Botev fellépése, orosz–török háborúk helyszínei – kapcsolatosak voltak a folyóval). Így tehát a „dunaiság” kérdését érdemes differenciáltan kezelni. Egyáltalán, bármely történelmi-térbeli fogalom használatánál fontos tekintetbe venni annak időbeli és kulturális változatait.

A közös és a teljes térséget átfedő érdekelttség közül a legrégebbi a kontinentális, elzárt helyzetben levő, land-locked területek tengeri kijutása. Ez az akarat generálta a problémákat és az együttműködéseket is a térségben. Ez részben kapcsolódott a Dunához, a vízi szállítás révén, de sokkal inkább a folyó mentén elhelyezkedő nagyvárosokhoz, agglomerációkhoz, s azok összeköttetéséhez.

Ezért a térbeli keretekre vonatkozóan fő megállapításunk, hogy azok későbbi tisztázásához, a területi súlypontok kijelöléséhez tisztában kell lennünk a Duna stratégia távlati céljaival.



Ilyen formában a Duna stratégia, akár a jelenlegi földrajzi keretek között, de a területi súlyok eltolásával továbbfejleszthető egy „folyóvölgyi tervezés” irányába, amely a folyó ökológiai rendszerét figyelembe véve, a folyó által közvetlenül kialakított, valamint a folyóval kölcsönkapcsolatban álló társadalmi-gazdasági struktúrákra, hálózatokra (csomópontokra, párhuzamos és keresztező térszerkezeti tengelyekre) koncentrálna. A felvázolt két fejlesztési tér természetesen nem áll egymással szemben, azok alkalmazása kombinálható, sőt, egymást erősítve kiegészítő szerepük lehet, s kell is, hogy legyen. A Duna stratégia így szolgálhatja a térség speciális problémáinak megoldását.

### Felhasznált irodalom

- DANGERFIELD, M. 2010: Europe's Macro-Regions: Integration Through Territorial Cooperation. Paper Presented at Forum of Europe's Macro-Regions: Integration Through Territorial Cooperation. CoR – 13th of April 2010.
- DRAGOI, I.-J.–GEACU, S.–POPOVICI, A.–DAMIAN, N. 2006: Romania. Space, Society, Environment. The Publishing House of the Romanian Academy, Bucharest.
- ENYEDI GY. 1978: Kelet-Közép-Európa gazdaságföldrajza. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest.
- GAUTHEY, J.–M. 2008: La coopération internationale sur le Danube: Géopolitique de l'intégration du fleuve au continent européen. – *Balkanologie*. 1–2., <http://balkanologie.revues.org/index313.html>. Letöltés: 2010. április 25.
- HAJDÚ Z. 2002: A politikai térszerkezet átalakulása a Duna menti országokban. In: Glatz F. (szerk.) A magyarországi Duna-völgy területfejlesztési kérdései I. Sorozatcím: Magyarország az ezredfordulón. Magyar Tudományos Akadémia, Budapest. pp. 55–69.
- HARDI T. 2002: A Duna menti területek regionális különbségei, együttműködési lehetőségei. In: Glatz F. (szerk.) A magyarországi Duna-völgy területfejlesztési kérdései. I. kötet. Magyarország az ezredfordulón sorozat. MTA, Budapest. pp. 99–118.
- HARDI T. 2007: The Transformation of the Urban Network in the Balkans. In: Glatz F. (ed.) The European Union, the Balkan Region and Hungary. Jahresbericht des Europa Institutes. Europa Institut – Social Research Center of HAS. pp. 145–155.
- ICPDR 2005: The Danube River Basin District. ICPDR Document IC/084, 18 March 2005, Bécs.
- RECHNITZER, J. 1998: Területi stratégiák. Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs.
- RECHNITZER J. (ed.) 2008: The Danube in Hungarian Regional Development. (Allmanach 2009) Contributors: Hardi, T.; Kundi, V.; Reisinger, A.; Tillinger, A.; Tóth, P. MTA RKK–NFGM, Budapest–Győr.
- SĂGEĂȚA, R. 2004: The Role of the Doublet Settlements in the Euro-Regions Structure – A case Study: the Romanian–Bulgarian Border Space in the Danube Sector. In: Wendt, J.–Bente, F.–Bodocan, V. (eds.) Poland and Romania before Enlargement of European Union and NATO. Carta Blanca, Warsaw. pp. 125–131.
- STOCCHIERO, A. 2010: Macro-Regions of Europe: Old Wine in a New Bottle? Background Paper. CeSPI, Rome.
- SZABÓ P. 2009: Európa térszerkezete különböző szemléletek tükrében. – *Földrajzi Közlemények*. 2. pp. 121–134.
- TELEKI P. (é.n.) A Donauraum problémája. In: Európaról és Magyarországról. Athenaeum, Budapest. pp. 152–153.
- VAN DER MEER, L. 1998: The Red Octopus. – Blaas, W.–Matzner E. (eds.) A New Perspective for European Spatial Development Policies. Ashgate, Aldershot.
- WAACK, CH. 1996: Russe und Giurgiu – Nachbarstädte an der Donau. – *Europa Regional*. 4. pp. 10–18.